

**VISEGRAD
JOURNAL
ON HUMAN RIGHTS**

Nº 2, 2022

Editorial board

Slovak Republic

prof. JUDr. Dalibor Jílek, CSc.
prof. Ing. PhDr. JUDr. Michael Siman, PhD.
doc. JUDr. Boris Balog, PhD.
doc. JUDr. Katarína Chovancová, PhD., LL.M., MCI Arb
Prof. JUDr. Jan Svak, DrSc.
Doc. JUDr. Julius Kovach, CSc.
JUDr. Ivan Ikrényi, PhD., F.I.I.
JUDr. Denisa Soukenikova, PhD.
JUDr. Ivan Roháč, LL.M, MBA, PhD.
JUDr. Martina Řeřichová, PhD.
Prof. JUDr. Stanislav Mráz, CSc.
Prof. JUDr. Pavel Hollander, DrSc.
Prof. PhDr. JUDr. Milos Vecera, CSc.
Prof. JUDr. Jan Hurdik, DrSc.
JUDr. Alexandra Sestrienková
JUDr. Lukáš Cisko, Ph.D.
JUDr. Ivana Shoshková, PhD.
JUDr. Jozef Beňo, PhD.
PhDr. Ján Holonich, PhD. MBA, LL.M., UK, PdF

Czech Republic

JUDr. Petr Poledník
Prof. JUDr. Jiří Jelínek, CSc.
JUDr. Zdenka Papoušková, Ph.D.
Doc. JUDr. Blanka Vítová, LL.M., Ph.D.
Doc. et doc. JUDr. Naděžda Shishková, Ph.D.
Prof. JUDr. Michal Skrejpek, DrSc.
Prof. JUDr. Jan Hurdik, DrSc.

Ukraine

Prof. JUDr. Yaroslav Lazur, DrSc.
Prof. JUDr. Dmytry Byelov, DrSc.
Prof. JUDr. Yuriy Bysaha, DrSc.
JUDr. Myroslava Hromovchuk, CSc.
Prof. JUDr. Oleksandr Roháč, DrSc.
Prof. JUDr. Viktor Zaborovskyy, DrSc.
Prof. JUDr. Ludmila Deshko, DrSc.
Prof. D.Sc. in Political Science Nick Palinchak

Romania

Assoc.prof. Daniel Berlinger, PhD.
Lect.univ.dr. Ioan Liviu Taut.
Prof. JUDr. Ivan Horka, PhD.

Poland

Prof. JUDr. Piotr Stanisław
Ph.D. Katarzyna Szwed
Ph.D. Marta Kolodziejczyk
Ph.D. Justyna Ciechanowska
Dr. Jarosław Storzyski
Dr. Grzegorz Maroń
Prof. dr hab. Janusz Nichyporuk

Moldova

Prof. JUDr. Valeriu Bujor
Prof. JUDr. Valeriu Čerba

Macedonia

Assoc. prof. Zoran Filipovski, PhD.

Croatia

Prof. JUDr. Budislav Vukas jr., DrSc.

Hungary

Dr. Tímea Barzó
Dr. Varga Norbert
Dr. habil Csilla Csak, PhD
Dr. Erika Varadi-Csema, PhD, LL.M

Kazakhstan

Prof. JUDr. Kazbek Ukanov, DrSc.

Litva

Prof. JUDr. Arvid Struzhunas, DrSc.

Latvia

Doc. JUDr. Janis Grasis

Austria

Prof. JUDr. Bernd Wieser, DrSc.

Estonia

Prof. Tanel Kerikmäe
Dr Archil Chochia
LLM Madis Ernits

www.vjhr-journal.sk

Uzhhorod National
University
Faculty of Law
Kapitul'na, 26 Uzhhorod

Public organization
„LEX PRO OMNES”
Mierová, 2529 Humenné

Public organization
„Association of International
Educational and Scientific
Cooperation”
Kapitul'na, 26 Uzhhorod

Contents

<p>▣ Practice of forced obtaining samples for comparative study in Ukraine and Europe 6</p> <p><i>Практика примусового отримання зразків для порівняльного дослідження в Україні та Європі</i></p> <p><i>Basyuk Larisa</i></p>	
<p>▣ Issues of preventive judicial control in administrative judiciary in the aspect of ensuring the effective of protection of rights and interests..... 10</p> <p><i>Питання превентивного судового контролю в адміністративному судочинстві в аспекті забезпечення ефективного захисту прав та інтересів особи</i></p> <p><i>Bernazyuk Ya.O.</i></p>	
<p>▣ Paradigm as a legal category in the conditions of the military invasion of the Russian Federation..... 16</p> <p><i>Byelov D.M., Danko V.Y.</i></p>	
<p>▣ Protection of children’s information (digital) rights who were illegally exported from the territory of Ukraine during the war or in occupation 20</p> <p><i>Bratasyuk O.B., Shevchuk O.R.</i></p>	
<p>▣ Formation, structure and jurisdiction of the administrative tribunal of Austria (1875-1918) 25</p> <p><i>Утворення, структура та юрисдикція Адміністративного Трибуналу Австрії (1875-1918)</i></p> <p><i>Dzikovsky Maksym</i></p>	
<p>▣ The echr’s position on a fair consideration of the case as a key element of judiciary and the Ukrainian realities..... 31</p> <p><i>Guyvan Petro</i></p>	
<p>▣ Category of obligation in the political and legal heritage of aristotel 37</p> <p><i>Категорія обов’язку у політико-правовій спадщині Аристотеля</i></p> <p><i>Halas Volodymyr, Tereziia Popovych, Yuliia Telep</i></p>	
<p>▣ The principle of humanism as a prerequisite for the content of somatic human rights 41</p> <p><i>Hromovchuk M.V, Danko D.V., Danko A.V.</i></p>	
<p>▣ Tools of “green” finances and features of their using in different the countries of the visegrad group 45</p> <p><i>Karlin Mykola, Batiuk Oleh</i></p>	
<p>▣ Balancing right to personal data protection towards other fundamental rights through the prism of the case law of the ECHR and the CJEU 52</p> <p><i>Kovalenko Y.</i></p>	
<p>Ensuring the accessibility of the constitutional right to education through the implementation of a gender-sensitive approach in the education system..... 58</p> <p><i>Забезпечення доступності конституційного права на освіту через впровадження гендерно-орієнтованого підходу в систему освіти</i></p> <p><i>Kulinich Olga</i></p>	

- ▣ **Theoretical and legal approach to the contemporary understanding of the constitutional law and order** 63
Теоретико-правовий підхід сучасного розуміння конституційного правопорядку
Martselyak O. V.
- ▣ **Legal issues of combating acts of unlawful interference in the activities of civil aviation: an international legal study** 71
Правові питання боротьби з актами незаконного втручання в діяльність цивільної авіації: міжнародно-правове дослідження
Moshnyaga Lyubov, Yermolenko-Kniazieva Liliia
- ▣ **Methodology of knowledge of the principle of transparency and openness of the activity of judicial authorities** 81
Методологія пізнання принципу гласності і відкритості діяльності органів судової влади
Nalyvaiko Larysa, Korshun Anatolii
- ▣ **Problems and prospects of employment development of graduates of higher education institutions in the conditions of innovative development of the Ukraine** 87
Проблеми та перспективи розвитку зайнятості випускників закладів вищої освіти в умовах інноваційного розвитку України
Nesterovich Alexey
- ▣ **Disadvantages of the legal definition of criminal influence** 92
Недоліки законодавчої дефініції злочинного впливу
Okolit O.
- ▣ **Features of diplomatic relations between Hungary and the Holy See in the period between the two world wars** 98
Особливості дипломатичних відносин між Угорщиною та Святим Престолом у період між двома світовими війнами
Palinchak Mykola, Ronai Larry
- ▣ **The role of the US Government, diaspora and Tomasz Masaryk in determining the political and legal status of Transcarpathia after the First World War** 103
Роль уряду США, діаспори і Томаша Масарика у визначенні політико-правового статусу Закарпаття після Першої світової війни
Ranov A.V.
- ▣ **Regarding the establishment of investigative and operational groups to investigate criminal offenses committed through fraud** 107
Щодо створення слідчо-оперативних груп для розслідування кримінальних правопорушень, вчинених шляхом шахрайства
Pavlova Natalia
- ▣ **Tax mechanism for recovery and reinvestment** 111
Pyroha S.S., Pyroha I.S.
- ▣ **Current state and trends of alcoholization and drug addiction in Ukraine: medical aspect and criminological analysis** 116
Сучасний стан та тенденції алкоголізації та наркозалежності в Україні: медичний аспект та кримінологічний аналіз
Rasiuk Eduard

- ▣ **Conflict-related sexual violence: current challenges**..... 127
Сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом: сучасні виклики
Rufanova Viktoriia
- ▣ **Legal conclusions of The Supreme Court in administrative proceedings and their significance in judicial law enforcement**..... 132
Правові висновки Верховного Суду в адміністративному судочинстві та їхнє значення у судовому правозастосуванні
Stafiichuk Kateryna
- ▣ **Modern policy of combating drug crime in Ukraine**..... 137
Сучасна політика протидії наркозлочинності в Україні
Stupnik Ya.V., Sharanich S.S.
- ▣ **Features of administrative and legal regulation in the field of medical insurance** 143
Особливості адміністративно-правового регулювання у сфері медичного страхування
Тутчак Василь, Шулга Марина
- ▣ **Gender equality in defence: challenges and priorities in war (analysis of the Ukraine experience)** 149
Гендерна рівність в оборонній сфері: проблеми та пріоритети в умовах воєнного стану (АНАЛІЗ досвіду України)
Cherviakova O.V.

CATEGORY OF OBLIGATION IN THE POLITICAL AND LEGAL HERITAGE OF ARISTOTEL

*Категорія обов'язку у політико-
правовій спадщині Аристотеля*

Halas Volodymyr¹, Tereziia Popovych, Yuliia Telep

Keywords:

obligation, justice, equality, police.

Ключові слова:

обов'язок, справедливість, рівність, політія.

Виклад основного матеріалу. Мислителі Стародавньої Греції відіграли ключову роль у становленні світової політичної та правової думки, оскільки стояли у витоків формування основних концепцій щодо розгляду державно-правових явищ. Виходячи з цього, саме вони одні з перших заклали основи розуміння поняття «обов'язку».

Не залишив поза увагою проблему обов'язків і видатний представник школи Сократа – Аристотель. З одного боку, морально-етичні максими Сократа змушують його пов'язувати обов'язок як формальне правило поведінки з моральними максимами, зокрема, категорією щастя. З іншого боку – подвійна природа людини (фізична і духовна), яку розвивав Платон, наслідуючи Сократа, призводить до гармонії. Виходячи з цього, Аристотель виводить свій концепт обов'язку, базуючись на моралі і етиці Платона та Сократівській ідеї блага. У своїй праці «Політика» він переконує, що найвища соціальна каста у суспільстві – «охоронці» (чиновники) – зобов'язана через закони зробити всіх членів суспільства щасливими. У свою чергу, воїни, а також ремісники, землероби повинні займатися охороною держави та забезпечувати матеріальний добробут, тим самим підтримуючи суспільну гармонію. Аристотель застерігає: «Неможливо зробити всю державу щасливою, якщо більшість її класів або хоча б деякі з них не будуть насолоджуватися щастям. І якщо охоронці – нещасливі, то і решта ... не будуть щасливими» [1, с. 414].

Аристотель, слідом за Платоном, у своїй концепції спирається на визнання нерівності як основи принципу справедливості. Обидва мислителі вважали, що кожна річ або людина мають свою власну, відповідну сферу діяльності і вплив, переступити які несправедливо, а деякі люди в силу свого характеру і схильностей мають більш широкі можливості, ніж інші [2, с. 86].

Виходячи з цього, Аристотель робить категорію обов'язку базовою в організації суспільної гармонії. Саме через ефективний формально визначений механізм прав та обов'язків держава може гарантувати соціальну рівновагу, що безпосередньо відповідає його розумінню справедливості та рівності. Аристотель, таким чином, намагається детально розподілити функції та обов'язки основних соціальних класів у політико-правовій системі Стародавньої Греції.

Наслідуючи вчення Сократа і Платона, основну відповідальність мислителі покладає на законодавців, які повинні забезпечити участь громадян в управлінні державою: «тоді кожен буде робити свою справу на користь усього суспільства» [1, с. 439]. Так, зокрема, визначальною ідеєю трактату «Політика» виступає ідея всезагального блага, на досягнення якого спрямоване функціонування ідеальної держави (за Аристотелем – це політія). [3, с. 39].

Характеризуючи окремі форми державного правління еллінського світу, Аристотель мимоволі стає свідком трансформації не лише політичної системи Стародавньої Греції, а й видозміни категорії обов'язку. Його обов'язок у різних правильних і неправильних формах держави переходить з морально-етичної у формально юридичну площину, і навпаки. Так, Народні Збори в аристократичній державі визначають обов'язок і як право, і як зобов'язання. До прикладу, право брати участь у

¹ Стаття присвячена вшанування пам'яті Галаса Володимира Івановича.

роботі Народних Зборів надається всім громадянам (які досягли 20-річного віку), але при цьому на багатих у разі їх ухилення від такої участі накладається грошовий штраф. Такий штраф може бути накладено і на бідних, які повинні сплачувати його у менших розмірах [1, с. 512]. Так само передбачаються санкції по відношенню до знатних і багатих при ухиленні від роботи в державних та судових органах: «У сфері заміщення державних посад, особи, що відповідають певному майновому цензу, не мають права відмовлятися від служби, у той час як бідні цим правом володіють. За ухилення від виконання суддівських обов'язків на багатих накладається штраф, бідні ж звільняються від нього» [1, с. 512].

Відтак, філософ приходять до висновку, що, очевидно, слід об'єднати ці два правила: одним виплачувати винагороду за виконання обов'язків, інших штрафувати за ухилення від їх виконання, тому що тільки у такому випадку всі б брали участь у державному житті, інакше влада буде зосереджена в одних руках, що є не справедливим і небезпечним [1, с. 513].

У подальшому Аристотель деталізує обов'язки посадових осіб, відзначаючи, що «державним управлінцем може стати лише той, хто передчуває зло і знає як з ним боротися» [1, с. 546]. Особи, що обіймають державні посади, повинні однаково відноситись як до тих, що не мають повноправного громадянства, так і до тих, які його мають: «...перших вони не утискають, і тих із них, які здатні до державного управління, вводять до складу повноправних громадян, а народну масу підтримують у її матеріальних інтересах» [1, с. 545]. При цьому зберігається баланс інтересів і справедливості.

На думку Аристотеля, тим, які мають бажання займати високі державні посади, слід відповідати трьома основними вимогам (критеріям): по-перше, бути лояльними до існуючого державного ладу; по-друге, володіти непересічним природним даром для виконання покладених на них обов'язків; по-третє, бути добросовісними і справедливими. Проте найважливішим є виховання у душі поваги до існуючого державного ладу [1, с. 551]. За уявленнями мислителя, завдання виховання у душі державного ладу полягає не у тому, щоб задовольняти інтереси олігархів або прихильників демократії, а у тому, щоб дати можливість першим підтримувати олігархічний лад, другим – демократичний. Разом із тим, він вважав, що життя у відповідності із державним ладом є не рабством, а спасінням [1, с. 551]. У цьому і є прояв справедливості (загальної користі): громадяни самі повинні вирішити для себе, які закони і яка форма правління підходить їм найбільше, а вирішивши, затвердити їх на практиці і неухильно дотримуватися [2, с. 85].

Заслужують на увагу і практичні поради Аристотеля щодо організації державної влади та розподілу обов'язків. Насамперед мислитель визначає обов'язки держави, без яких політичне суспільство не може функціонувати. По-перше, матеріальні ресурси, по-друге, ремесла (людське суспільство потребує знарядь праці), по-третє, зброя (вона необхідна для держави: як для підтримки влади всередині, так і проти зовнішніх ворогів), по-четверте, фінансовий запас, по-п'яте, піклування про релігійний культ (каста жерців), і нарешті, по-шосте, наявність рішення про те, що корисно і що справедливо по відношенню до громадян у їх спілкуванні [1, с. 603]. Таким чином, держава повинна складатися із частин, які формуються цими основними обов'язками [1, с. 604]. При цьому філософ резюмує: «Необхідні обов'язки (держави) лежать у наступних сферах: релігійній, військовій, доходів і витрат, торгівельній, митній, територіальній, судовій, міжнародних відносин, правоохоронній та контролюючій...» [1, с. 603].

Що ж до розподілу обов'язків в системі органів державної влади, то варто виділити такі аспекти. Перш за все, Аристотель пропонує розділити владу на окремі сегменти, які об'єднуються у єдине ціле, де кожен державний орган, наділений спеціальними функціями, повноваженнями та обов'язками. Він виходить із принципу, що без необхідних інститутів і посад, у віданні яких благопристойність і благонадійність, держава не може ефективно функціонувати. Крім того, у невеликих державах число посад повинно бути меншим, у більших – більшим.

Мислитель робить акцент на органах міської влади, основними обов'язками яких є контроль за торгівельними відносинами: «адже всім державам необхідно врегульовувати справи з купівлею і продажем, заради чого люди, очевидно, і об'єднались в єдину громадянську спільноту» [1, с. 583]. Важливою є турбота про загальну громадську власність міста, що передбачає: «щоб усі громадські і приватні споруди міста були в належному порядку (мова йде про охорону і ремонт зруйнованих споруд, будівель, вулиць), а також нагляд за тим, щоб межі окремих володінь (територій) були чітко визначені» [1, с. 583]. Вищою за рангом, але близькою за обов'язками, є влада, що об'єднує декілька міст і є державною територією: «тобто те, що знаходиться поза межами міста» [1, с. 583]. І нарешті: «Над усіма цими владами знаходиться влада, що має зверхність повноважень у всіх справах: вона виконує винесені рішення; вносить законопроекти; головує у народних зібраннях тих держав, де верховна влада належить народу» [1, с. 585-586].

Далі Аристотель переймається питанням, чи всі громадяни повинні брати участь у виконанні всього переліку перерахованих обов'язків держави. Адже можна допустити, що одні і ті ж особи

будуть одночасно всіма: і землеробами, і ремісниками, і членами ради, і членами суду, або ж для виконання кожного обов'язку потрібно буде призначити окремих осіб, чи взагалі одні обов'язки, за необхідності, будуть належати певним особам, а інші – всій сукупності громадян. Причому, на його переконання, не для будь-якого держави можливо встановити однакові правила, це і вносить різницю у її форми [1, с. 604].

Аристотель не міг оминати проблему обов'язків у своєму баченні досконалого державного устрою. Очевидно, концепція ідеальної держави Платона спонукала його до наукових узагальнень щодо розподілу функцій окремих соціальних груп. Формальне поєднання морально-етичних цінностей, започаткованих Сократом (доброчесність, щастя, справедливість тощо) та суспільний ідеал Платона вимагали теоретичного обґрунтування. У результаті, народжується ідеологема: «Найкращий державний устрій – це той, за якого держава може бути найбільш щасливою, а щастя не може існувати без доброчесності. ... У державі з найкращим устроєм, яка об'єднує у собі мужів у повному значенні справедливих, а не умовно справедливих, громадяни не повинні вести таке життя, яке ведуть ремісники або торговці (так як воно неблагородне, суперечить доброчесності); ... не повинні вони бути і землеробами» [1, с. 604]. Позбавивши ремісників, торговців та землеробів права участі в управлінні державою, Аристотель намагається пояснити логіку розподілу основних державних обов'язків між правлячими класами – охоронцями та воїнами.

«Виходячи з того, що ключовими частинами держави є військова справа та рішення з приводу того, що корисно і ... що справедливо, виникає питання, чи мають бути надані ці обов'язки різним особам, чи одним і тим самим. Відповідь на це питання зрозуміла: в деяких відносинах, тим самим, у деяких – різним» (коли до прикладу для однієї справи потрібна розсудливість, а для іншої – фізична сила) [1, с. 605]. Природа наділила фізичною силою молодих, а розсудливістю – старших, отже, корисно і справедливо провести відповідним чином розподіл обов'язків між ними. Такий розподіл буде відповідати їх цінності [1, с. 605].

У восьмій книзі «Політики» Аристотель визначає обов'язки держави у сфері виховання наступних поколінь. На його думку, законодавець повинен приділити максимальну увагу вихованню молоді, оскільки, у тих державах, де цього нема – державний лад є не тривким. Турбота про виховання повинна бути загальнодержавною, а не лише приватною справою. «Не слід думати, що кожен громадянин сам по собі: всі громадяни належать державі, тому що кожен є частиною держави» [1, с. 628]. Водночас мислитель наголошує на складності проблеми виховання, адже, не всі погоджуються з тим, чому повинні вчитися молоді люди, щоб стати доброчесними. Не з'ясовано також основну мету виховання. Що важливіше? Розвиток їх розумових здібностей чи моральних якостей? Слід готувати молодь до практичного життя чи до пошуку високих гуманістичних цінностей? [1, с. 629].

Таким чином, характеризуючи поняття обов'язку, Аристотель виводив його, спираючись на власне розуміння категорій рівності та справедливості, вважаючи, що саме через ефективний розподіл системи прав та обов'язків держава може гарантувати соціальну рівновагу та забезпечити суспільну гармонію. Це, передусім, відбувається шляхом чіткого розподілу функцій та обов'язків всіх верств населення.

Анотація.

Стаття присвячена осмисленню основних аспектів розуміння категорії обов'язку у політико-правовій спадщині давньогрецького філософа Аристотеля. Автори наголошують, що філософська концепція Аристотеля формувалась під впливом поглядів Сократа і Платона. Виходячи з цього, Аристотель виводить свій концепт обов'язку, базуючись на моралі і етиці Платона та Сократівській ідеї блага. У дослідженні стверджується, що Аристотель робить категорію обов'язку базовою в організації суспільної гармонії, вважаючи, що саме через ефективний формально визначений механізм прав та обов'язків держава може гарантувати соціальну рівновагу, що безпосередньо відповідає його розумінню таких базових категорій, як справедливість і рівність. Автори підкреслюють, що Аристотель, таким чином, намагається детально розподілити функції та обов'язки основних соціальних класів у політико-правовій системі Стародавньої Греції.

Annotation.

The article is devoted to understanding the main aspects of the category of obligation in the political and legal heritage of the ancient Greek philosopher Aristotle. The authors emphasize that the philosophical concept of Aristotle was formed under the influence of the views of Socrates and Plato. Based on this, Aristotle derives his concept of obligation on Plato's morals and ethics and Socrates' idea of good. The study argues that Aristotle makes the category of obligation basic in the organization of social harmony,

believing that it is through an effective formally defined mechanism of rights and obligations that the state can guarantee social balance, which directly corresponds to his understanding of basic categories such as justice and equality. The authors emphasize that Aristotle seeks to detail the functions and responsibilities of the major social classes in the political and legal system of ancient Greece.

▀ **References:**

1. Аристотель. Политика. Сочинения в четырех томах. Т. 4. М., 1983. 830 с.
2. Блоха Я.Є. Принцип справедливості у філософії Платона та Аристотеля. *Філософські обрії*. 2016. № 36. С. 79-87.
3. Козинець О.Г., Остапенко А.І. Платон та Арістотель про державу і право: порівняльна характеристика. *Актуальні проблеми держави і права*. 2021. № 89. С. 37-41.

Halas Volodymyr,

*Candidate of Historical Sciences, Associate Professor,
Head of the Department of Theory and History of State and Law,
Law Faculty «Uzhgorod National University»*

Tereziia Popovych,

*Candidate of Law Sciences, Associate Professor,
Department of Theory and History of State and Law, Law Faculty
«Uzhgorod National University»
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8333-3921>*

Yuliia Telep,

*Assistant of the Department of Theory and History of State and Law,
Law Faculty «Uzhgorod National University»
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8045-068X>*